

בביאור פלוגת רבנן ובן בתירא בדין קמיצת פסולין

❖ **הטעם שבקמיצת כשרים א"א לחזור ולקמוץ**

בקמיצת כשרים ס"ל לריב"ב דיכול לחזור ולקמוץ

א. יעו' מתני' להלן כג. "נתערב קומצה בשירה... לא יקטיר", ומהא דלא תלתה המשנה דין זה בפלוגתת ריב"ב וחכמים מבואר שבקמיצת כשרים מודה ריב"ב שא"א לחזור ולקמוץ. ואמנם י"ל דהמשנה איירי אחר קידוש כלי, ואליבא דהנך תנאי דס"ל להלן שכל דברי ריב"ב הם דווקא קודם קידוש כלי אבל לאחר קידוש כלי אף איהו מודה דלא יחזור ויקמוץ. אך יעו' בשפת אמת (ו: ד"ה לעולם עבודה היא): "...וא"כ בהא דתנן לקמן נתערב הקומץ במנחה לא יקטיר לפלוג נמי בן בתירא דקודם שנתן לכלי יחזור ויקמוץ, ואפשר דדוקא להאי דינא דקמץ בפסול אתי קרא דוקמץ משם דיחזור ויקמוץ". ומבואר, דמהא דלא נתפרש להדיא במשנה שאליבא דריב"ב יש חילוק בין קודם קידוש כלי לאחר קידוש כלי מוכח דכ"ד ריב"ב נאמרו רק בקמיצת פסולים.

ב. וע"ע בחי' המיוחסים לרשב"א: "...דוודאי שם קמיצה עבודה היא ואין להכשירה ע"י תקנה כשנעשית שלא בפסול ואחרי כן אירע בה פסול שחסרה, אבל כשנעשית בפסול על ידי פסולין יש לה תקנה בחזרה, מפני...". הרי להדיא כדברי השפ"א, שאף מאן דס"ל שיחזיר ויחזור ויקמוץ כ"ז הוא רק בקמיצה פסולה, אבל בקמיצת כשרים לכ"ע אינו יכול לחזור ולקמוץ. אך צ"ת ביסוד החילוק ביניהם, ומאי נפק"מ בין קמיצת כשרים לקמיצת פסולים לענין הא דיחזיר ויחזור ויקמוץ.

ג. וכפשוטו יש ב' דרכים לבאר החילוק, או משום שבקמיצת כשרים הובררו הקומץ והשיריים בפ"ע ואילו קמיצת פסולין לא אהני לזה. או משום שאחר שנעשית עבודת הקמיצה שוב א"א לחזור ולקמוץ, ובכשרים שנתקיימה עבודת הקמיצה שוב א"א לחזור ולקמוץ משא"כ בפסולין דלא חשיב עבודה וע"כ א"א לחזור ולקמוץ.

ולהלן יתבאר בכ"ז עוד, אך כיון שענין זה תלוי ביסוד שיטת בן בתירא יש להקדים בביאור עיקר פלוגתת רבנן ובן בתירא.

❖ **ביאור פלוגתת בן בתירא ורבנן**

בביאור סברת רבנן שא"א לחזור ולקמוץ

א. יעו' באבי עזרי (פ"א מפסוהמ"ק הכ"ח) שתמה בעיקר שיטת רבנן שא"א לחזור ולקמוץ, דבשלמא ריב"ב הביא מקור לדבריו מקרא ד'דוקמץ משם', אבל בדעת רבנן הרי אין לנו מקור מהכתוב לגלות שא"א לחזור ולקמוץ, וא"כ מנ"ל שאינו יכול לחזור ולקבל, ומדיני הזבחים ששוים לדיני מנחות [עולה ומנחה] לא מצאנו מקור שא"א לחזור [ומה שמצאנו כן בשחיטה וקבלה הוא משום דמאי דעבד עבד], ואדרבא, מצאנו ב' מקומות דמהני חזרה, בקבלה ובזריקה שאם נשאר דם הנפש יחזור ויקבל, ובזריקת פסולים שמבואר בסוגיא בדף כז. דמה שאינו חוזר וזורק דם זה הוא רק משום דקלטיה מזבח: "וא"כ אם היה רק קמיצה דלא נתן עוד הקומץ בכלי שרת אפילו, מאחר שפסול קמץ, מאיזה טעם לא יחזור...". היינו, שהסברא הפשוטה היא שאפשר לחזור ולעשות עבודה נוספת לאחר שכבר נעשית, וא"כ בלא ילפותא מבוארת מקרא הול"ל שגם בקמיצה אפשר לחזור ולקמוץ. ואדרבא, אם באנו למילף מדיני הזבחים הרי חזינו בקבלה ובזריקה שאפשר לחזור ולעשותן אם לא נעשו כדינם, ומדוע בפסול שקמץ סבירא להו לרבנן שא"א לחזור ולקמוץ.

ב. ויעו' תוס' (ד"ה בן בתירא): "דס"ד דשמאל כיון דאית ליה הכשירה ביום הכיפורים קבוע עבודה ולא תועיל בה חזרה". ומשמע דטעמייהו דרבנן שאין חזרה מועלת הוא משום שקבעה עבודה, והיה מקום לדון דהא דריב"ב פליג עלייהו הוא משום דס"ל דלא קבעה עבודה, וע"כ הוה סליק אדעתין דאף אליבא דריב"ב י"ל דשאני שמאל דקבעה עבודה ומודה הוא דלא תועיל חזרה, וע"ז קמ"ל מתני' דאף בשמאל פליג ריב"ב וס"ל דחזרה מועלת.

ג. אמנם לא נתפרש מה מעלה יש למה דקבעה עבודה. ומצאנו ג' דרכים: חדא. דהוי עבודה ומהני לקבוע הקומץ והשיריים, אחר שהובררו הקומץ והשיריים א"א לשנותם, וע"כ א"א לחזור ולקמוץ. ב. דהוי עבודה לענין לקבוע פסול בקרבן, וע"כ א"א לחזור ולקמוץ. ג. שאחר שנעשית העבודה פעם אחת שוב א"א לחזור ולעשותה. ונקדים

בביאור סברת בן בתירא, ומינה נילף בביאור שיטת רבנן.

❖ בביאור סברת 'לאו עבודה היא'

א. ובדברי התוס' הנ"ל מבואר דס"ד דמודה בן בתירא בשמאל דקבעה עבודה וקמ"ל מתני' דאף בשמאל סבירא ליה דיחזיר ויחזור ויקמוץ. אך לא נתבאר בדבריהם האם טעמיה דריב"ב הוא משום דס"ל דאפי' שמאל לא קבעה עבודה, או דס"ל דלא איכפת לן מה דקבעה עבודה, וצ"ת.

ב. ויעו' לשון הגמ' (להלן ו:): **"אי קמיצת פסולין עבודה היא אף על גב דלא עביד ליה מתן כלי, אי קמיצת פסולין לאו עבודה היא כי עבד לה מתן כלי מאי הוה"**. והנה הגמ' התם אתיא אליבא דריב"ב, וא"כ מבואר בזה דהא דריב"ב פליג עלייהו דרבנן הוא משום דס"ל דלאו עבודה היא, [וע"כ מק' שאם אמרת שאחר קידוש כלי א"א לחזור ולקמוץ, א"כ הרי מוכח בזה דאף לדעת ריב"ב עבודת פסולין חשיבא עבודה, ויתבאר להלן בעה"ת]. וצריך ביאור מה נפק"מ אם עבודה היא או לאו.

בדעת המיוחס לרשב"א דלאו עבודה היא לענין פסלות

ג. ויעו' בחי' המיוחסים לרשב"א שהאריך בזה, ומשמע בדבריו שאם עבודת פסולים עבודה היא ממילא אהנו מעשיהם לפסול את הקומץ, וע"כ שוב א"א לתקן, משא"כ אם נימא דלאו עבודה היא, שנמצא דלא אהנו מעשיו, וממילא לא אהנו אף להחיל חלות פסול, וע"כ אפשר לחזור ולתקן. ולכא' כן הוא משמעות לשון רש"י (בד"ה אי קמיצה) שכתב **"אי קמיצת פסולים עבודה היא לפסול"**.

ד. אך צ"ע בדרך זו. חדא. דמשמע שהכוונה היא שנחלקו ריב"ב ורבנן האם עבודת פסולין פוסלת את הקרבן, אמנם לדרכו של הרשב"א צ"ע לשון הגמ', דמשמעות הלשון [אי עבודה היא אי לאו עבודה היא] הוא שהנידון הוא בתורת עבודה של פסולין. והיינו, דהא הוי פשיטא לן שעבודת פסולין פוסלת אלא שנחלקו האם חשיב 'עבודת' פסולין או דלאו עבודה היא כלל, וזה צריך ביאור, דאם נימא שיש לנו מקור בכתוב לחדש שעבודת פסולין עבודה היא לפסול הרי כבר מבואר בהך קרא שעבודה היא לענין לפסול את הקרבן, [וכן מבואר להדיא בד' הגרעק"א בזבחים טו: יעוי"ש]. וביותר צריך ביאור, שהרי דעת המיוחס לרשב"א שפלוגת ריב"ב היא גם בטמא, והרי בטמא מבואר להדיא בגמ' שעבודתו עבודה וע"כ עושה שיריים, וא"כ עכ"פ מבואר בד' ריב"ב שעבודת פסולין אינה פוסלת. עוד יש לדקדק בלשון הגמ' אי 'קמיצת' פסולין עבודה היא, ומשמע שהנידון הוא דווקא גבי קמיצה, ואי"ז נידון כללי האם עבודת פסולין פוסלת בקרבן. [ומלבד זה צ"ת בעצם העמדת הנידון האם עבודת פסולין פוסלת, ויתבאר להלן בעה"ת].

סברת הגר"ז דלאו עבודה היא לענין קביעות קומץ ושיריים

ה. ומשמיה דהגר"ז מוטו דהא דאמרינן הכא דלאו עבודה היא, היינו דמשום כך לא מהני הברור שעשה הפסול ולא חייל תורת קומץ ושיריים, וע"כ שפיר יכול להחזיר ולחזור ולקמוץ. ולפי"ז רבנן דפליגי עליה, היינו משום דס"ל דמהני עבודת פסולים לקבוע תורת קומץ ושיריים, וע"כ א"א לחזור ולקמוץ שא"א לקמוץ שיריים וגם א"א לקבוע ב' קמצים במנחה אחת.

ו. וע"ע בלשון התוס' חיצונית שהביא השיטמ"ק: **"דסד"א כיון דשמאל אית ליה הכשירא ביה"כ אפי' ב"ב מודה, דכיון שהוא קרוב להכשיר ומיקרי שם עבודה פסול[ה] עלה, וכיון שהעבודה נעשית בפסול תו לית ליה תקנה, והוי כמו שנשפך הדם על הרצפה דפסול"**. וצ"ת במה שהשוו דין קמיצת פסולין לפסול נשפך הדם. ולכא' הכוונה בזה, דכשם שנשפך הדם פסול משום דבעינן שהקבלה תיעשה מהפר עצמו, [כדדריש זבחים כו. דם מהפר יקבלנו], וא"כ אין בו פסול בעצם אלא שאחר שכבר נשפך על הרצפה שוב א"א לקבל את הדם כדינו, כמו"כ יש להבין את הפסול של קמיצת פסולין דעיקר הריעותא אינו מחמת שם פסול שחל על הקומץ, אלא משום שכבר נתקיימה הקמיצה שלא כדינה ונקבע שם קומץ ושיריים, ושוב א"א לחזור ולקמוץ כדינו. והוא כד' הגר"ז שביאר שתוס' ביארו דהא דקאמר שמאל אתי לאפוקי דלא נימא שבזה גם ריב"ב מודה כיון שכבר נקבע שם קומץ ושיריים.

ג. אמנם עיקר הדבר צ"ע, דיעו' לשון הרמב"ם (פ"ג מפסוהמ"ק הט"ו): **"וקומץ המנחה שקמצו זר ועלה ירד אף על פי שזה פסול וזה פסול, זה כאילו לא נתקדש כלל, ואחד הזר ואחד שאר הפסולים"**. והגר"ז (מנחות ו: זבחים סט.) נקט שמבואר בדברי הרמב"ם שבעצם הדין מהני קמיצת זר להחשב קמיצה לענין אע"ל, אלא דפי' הרמב"ם דהו"ל

כקמצים שלא נתקדשו בכלי שכיון שלא הובררו לחלק גבוה אין בהם דין אעל"י. הרי דמבואר ברמב"ם שעבודת זר חשיבא עבודה במנחה, ומשום כך יש בו דין אעל"י, וא"כ בודאי שנקבע שם קומץ ושיריים, והדר צ"ב מדוע ס"ל לריב"ב שאפשר לחזור ולקמץ. [אמנם יעו' קר"א (זבחים סט. ד"ה אמר חזקיה) שנקט שכוונת הרמב"ם "משום שע"י זר לא נתקדש הקומץ, והוי כמו שלא נקמץ כלל דירד", ולפי"ז לק"מ].

ו. עוד צ"ע בעיקר דרך זו, שהרי קי"ל דטמא עושה שיריים, וא"כ בהא ליכא מאן דפליג דעבודת טמא עבודה גמורה היא ומבררת הקומץ והשיריים, ובחי' המיוחס לרשב"א ובקר"א והגר"ז נקטו שפלוגתת ריב"ב היא גם בטמא, וא"כ הול"ל דעכ"פ מודה הוא בקמיצת טמאים שא"א לחזור ולקמץ. ובלא"ה תיקשי, שהרי בדברי הרמב"ם מבואר להדיא שכל עבודת פסולים חשיבא עבודה במה שעבד בו, וכדחזינו שבכל הפסולין בעינן לזרוק את הדם שבכוס, וא"כ מדוע נימא שא"ז עבודה עכ"פ לענין קביעות קומץ ושיריים, וצ"ע.

האם שייך קמיצה נוספת לאחר שהובררו 'הקומץ והשיריים'

א. ובעיקר דברי הגר"ז צ"ע, שלכאו' יש להוכיח מכ"כ דוכתי דהא דס"ל לריב"ב דמהני מה שיחזיר ויחזור ויקמץ, אי"ז משום שלא חייל עליה תורת קומץ ושיריים, אלא דס"ל דאף דכבר חייל מ"מ מהני חזרה לבטל החלות שכבר חלה עליו. ובאמת שכן הוא לשון הגמ' "והא אנון פסל תנו, מאי פסל, **פסל עד שיחזיר**". הרי שעד שיחזיר יש בו 'פסול' וא"ז רק משום דלא חשיב קמיצה.

ב. ויעו' לשון רש"י יומא כט: (ד"ה כלי שרת): "**...אינו חוזר להיות טבל כמנחה שלא נקמצה**", ומשמע דכדאמרין דחוזר וקומץ היינו משום שע"י החזרת הקומץ לשיריים הוא 'חוזר להיות טבל כמנחה שלא נקמצה'. ולפי"ז ודאי שא"א לומר שפלוגתת בן בתירא ורבנן האם הוי עבודה לענין קביעות קומץ ושיריים, שהרי גם ריב"ב מודה שעבודה היא ומ"מ סבירא ליה דאפשר לחזור ולקמץ, וא"כ צריך ביאור הא דאיתא בגמ' שהנידון הוא האם חשיב עבודה או לאו.

ג. **ונביא בזה כמה ראיות**. חדא, דיעו' בתוס' (ו: ד"ה לא יביא) שפי' מימרת הגמ' שנחלקו ריב"ב ורבנן בנחסר מהקומץ האם יכול להביא מתוך ביתו. ועיי"ש שביארו דהא כו"ע מודו דיחזיר ויחזור ויקמץ וכל פלוגתתם הוא האם אהני קמיצת פסולין לקבוע את המנחה, ונמצא, שלדעת רבנן אהני קמיצת פסולין להחשב קמיצה לענין קביעות הקומץ שאם חסר יפסל, ומ"מ סבירא להו שיחזיר ויחזור ויקמץ. ומוכח, דלהך צד דמהני חזרה היינו אפי' לאחר שנקבע בהם שם קומץ ושיריים. [אלא שיתכן דהיינו דווקא לדעת רבנן ולא לדעת ריב"ב, וע"ע בכתבי הגר"ז מש"כ בזה].

ד. עוד יש להוכיח כן מהא דאיתא בהמשך סוגיית הגמ' דלעולם קמיצה חשיבא עבודה 'ולא גמרה עבודתה עד דעבד לה מתן כלי', והנה אם נימא שע"י מעשה הקמיצה של פסולים בלחודא אכתי לא חייל תורת קומץ ושיריים א"כ האיק' יהני מה שנתנה בכלי לקידוש כלי ולגמר עבודה, הרי לאו קומץ הוא כלל. אע"כ דחייל עליה תורת קומץ ושיריים ואפ"ה ס"ל לריב"ב [אליבא דרב] שיכול הוא להחזירו ולחזור ולקמץ.

ה. וע"ע בסוגיית הגמ' יומא כט: בהא דאמרין התם דקמיצת לילה דינה כשחיטת לילה שדינה להשרף, ומתמה בגמ': "בשלמא עולת העוף מאי דהוה הוה, אלא קומץ ליהדרא ונהדר ונקמצה ביממא, הוא תני לה והוא אמר לה כלי שרת מקדשין אפילו שלא בזמנו". ועיי"ש ברש"י (ד"ה כלי שרת מקדשין שלא בזמנו): "**והקומץ טעון מתן כלי, וכיון שקידש הקומץ בכלי לשם קומץ אינו חוזר להיות טבל כמנחה שלא נקמצה...**". ומשמעות לשון רש"י דס"ל שרק משום שהקומץ נתקדש בכלי הוא דאינו חוזר להיות טבל, משא"כ קודם מתן כלי דשפיר י"ל שע"י שמחזירו למקומו הוא חוזר להיות טבל. וביותר מדוקדק כן מתחילת דבריו שכתב 'והקומץ טעון מתן כלי', ומשמע דאתי לבאר דהא דמהני הקידוש בכלי שני, וע"ז ביאר רש"י דכיון שכבר חל עליו תורת קומץ וקומץ טעון כלי, ע"כ כשנותנו בכלי שני לשם קומץ שוב א"א להפקיעו מתורת קומץ. ועכ"פ מבואר בזה דקודם קידוש כלי שני לא איכפת לן מה שכבר נקבע שם קומץ ושיריים, ושפיר אפשר להחזיר הקומץ לתוך השיריים והו"ל 'טבל' כאילו מעולם לא נקמץ. [אמנם זה גופא צריך תוספת ביאור, מה עדיפות יש לאחר קידוש כלי דלא מהני החזרה, מקודם קידוש כלי שאפשר להחזיר ולחזור ולקמץ אפי' שכבר חל עליו תורת קומץ ושיריים, ולכאו' זהו הנידון בסוף סוגיית הגמ' "מאי קסבר...", אך צ"ע שהגמ' התם לא נתקשתה בזה].

ו. ועיי"ש עוד בתוס' (ד"ה נהדרה) שפירשו סוגיית הגמ' בדרך מחודשת, דמעיקרא היתה הגמ' סבורה דאיירי שלא נתקדש בכלי שרת, וע"כ מק' דכיון דלא כלום הוא יחזור ויקמץ ביממא, וע"ז תי' הגמ' דאיירי שנתקדש בכלי ראשון

ובלא"ה יפסל בלינה בעלות השחר. ועיי"ש שהק' ע"ז, דא"כ אמאי בעינן למימר שישירף מחמת קמיצת לילה תיפו"ל שישירף מחמת שיפסל בלינה, ותי' תוס' דנפק"מ דלא בעינן עיבור צורה, עכת"ד. והמתבאר בסיפא של התוס', שנקטו דאף דהוי קמיצה פסולה מ"מ אהני הקמיצה שעיי"ז נפסלה המנחה בפסול הגוף ודינה להשרף אף בלא עיבור צורה, וא"כ בהכרח דאהני הקמיצה לגרום תורת קומץ ושיריים במנחה.

ז. והנה לדרכם של התוס' שתי' הגמ' הוא דבלא"ה יפסל בעמוד השחר, על כרחין צריכים לפרש שהתי' על הקו' ונהדריה כו' כך הוא, דאין הכי נמי, אם ירצה יוכל להחזיר, אלא שאין בזה נפק"מ, שהרי בלא"ה לא יוכל לחזור ולקמץ בהכשר כיון שכבר נתקדש בכלי שרת ויפסל בבוקר בלינה. ונמצינו למדים, דס"ל לתוס' שאף שחייל תורת קומץ ושיריים במנחה, מ"מ יכול להחזיר הקומץ ולבטלו בתוך השיריים. [וביותר מבואר בתוס', שאם ירצה יוכל להחזיר ואז תבטל ממנו דין שריפה, משום שפקע הפסול של קמיצת לילה, ומה שלא יעשה כן הוא רק משום שאין בזה נפק"מ, דבלא"ה יפסל בעה"ש וישרף].

ומעתה שוב צריך ביאור הא דמשמע בגמ' ובתוס' שפלוגתת רבנן וכן בתירא היא האם קמיצת פסולין חשיבא עבודה, שהרי א"א לנו לבאר כדרכו של הגר"ז שהנידון הוא האם נקבע שם קומץ ושיריים, וגם דברי המיוחס לרשב"א צ"ע כמשנ"ת לעיל, וצ"ת בביאור ד' הגמ'.

❖ פסול קמיצת פסולין

במשמעות הגמ' שהפלוגתת היא האם קמיצת פסולין פוסלת את הקומץ והשיריים

ג. והגר"ז תמה ע"מ שנתבאר עד הנה ממשמעות הגמ' והתוס' שעיקר פלוגתתם הוא האם עבודת פסולין חשיבא עבודה, שהרי בגמ' מבואר להיפך: "מהו דתימא עד כאן לא קא מכשר בן בתירא אלא בשמאל אבל בשאר פסולין לא קמ"ל, מאי שנא שמאל דאשכחן לה הכשירא ביום הכפורים". וכפשוטו מבואר בזה דמה דאשכחן ליה הכשירא במקו"א שעיי"ז חשיב עבודה זה גופא סברא שנימא שיחזור ויקמץ, ולכא"ו הוא היפך משנ"ת מלשון הגמ' והתוס' שגם אליבא דריב"ב אם חשיב עבודה הוא טעם שנימא שלא יחזור ויקמץ. ועיי' בשיטמ"ק (ו). שכבר עמד בזה, וכתב: "וי"ל דודאי הסברות הפוכות, קאי הכא ומדחי ליה קאי הכא ומדחי ליה". אך לא נתפרשו דבריו, וצ"ע.

ד. אמנם ודאי שא"א לומר דמה דחשיב עבודה זה גופא סברא בדעת ריב"ב שנימא שיחזור ויקמץ, וא"כ צריך ביאור כוונת הגמ'. וביאר הגר"ז [וכן מבואר באבי עזרי פ"א מפסוהמ"ק הכ"ח בד"ה והנה הרמב"ם] שמבואר בזה דטעמייהו דרבנן דס"ל דקמיצת פסולין לא יחזור ויקמץ הוא משום שעבודת הפסול פוסלת את הקומץ והשיריים, וע"כ היה מקום לומר דכ"מ דפליג עלייהו בן בתירא הוא רק בעבודת שמאל דקליש פסוליה, דמהא דאשכחן ליה הכשירא ביוהכ"פ יש להוכיח שאי"ז פסול חמור, ועיי"ז קמ"ל רב דזה אינו, אלא אפי' בשאר פסולין החמורים ס"ל לריב"ב שאינו פוסל את המנחה¹. [וביותר מבואר כן מהמשך הגמ' דמבואר שעיקר הילפותא היא לענין החזרת הקומץ ע"י פסולין, יעו' רש"י ד"ה סתמא כתיב].

ה. [ועיי' בתוס' חיצוניות שבשיטמ"ק שנתמה, שבסוגיא דמעילה משמע שכל שיש לו הכשר במקו"א הוא יותר טעם שנימא שעבודתו פסולה, ואילו הכא משמע להיפך, שאם יש לו הכשר במקו"א הוא טעם שנימא שאין כאן מעשה הפוסל, וצ"ע. ועיי' באבי עזרי (שם בסד"ה ויש לומר) שיישב "הלא קי"ל דטומאה דחווה בציבור ולא הותרה, וע"כ נחשב שעצם העבודה היא עבודה של פסול, אלא שמועיל לענין זה שנחשב לעבודה ושם עבודה על עבודתו, אבל עבודה פסולה היא ועושה שיריים. אבל שמאל שכשר ביום הכיפורים אין זה פסול כלל, שעיקר עבודתו בכך, וע"כ אין זה עבודה פסולה].

ו. ובעיקר קו' השיטמ"ק שהק' שסברת הגמ' גבי שמאל סותרת לסברת הגמ' בסוף הסוגיא ולסברת התוס'. מטו משמיה דהגר"ז ליישב, שבאמת קושטא הוא דסברת רבנן שא"א לחזור ולקמץ אפשר לבאר ב' אופנים הנ"ל. או משום שכבר חל תורת קומץ ושיריים וע"כ א"א להחזיר ולחזור ולקמץ. או משום, שמעשה הקמיצה של הפסול גורם חלות פסול במנחה. והשתא בעינן לב' הסברות המבוארת בגמ' בדעת בן בתירא, שאם באנו לדון דריב"ב פליג על הסברא הראשונה וס"ל שיכול לחזור ולקמץ כיון שלא חל עדין דין קומץ ושיריים היה מקום לומר שכ"ז בשאר

¹ ועיי' במיוחס לרשב"א שלכא"ו יש לתמוה בזה מהא דקיי"ל בקבלו פסולין וזרקו את דמו שאינם עושים שיריים ואם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל, וא"כ מדוע הכא נקטינן שפסול לגמרי וא"א לחזור ולקמץ. אך י"ל שהפסול אינו פוסל את כל הקרבן אלא רק מה שנתעסק בו, וע"כ הדם שבצואר לא נפסל ויחזור הכשר ויקבל, משא"כ הכא, שנתעסק בקומץ עצמו וע"כ נפסל ואינו יכול לחזור ולקמץ.

פסולין שפסולם חמור וע"כ אין בזה תורת עבודה בכדי דיהני לקבוע תורת קומץ ושיריים בקרבן, משא"כ בעבודת שמאל שיש לה הכשר במקו"א וע"כ היה מקום לומר שבזה גם ריב"ב מודה דאחזקו מעשיו לקבוע תורת קומץ ושיריים, וע"כ קמ"ל המשנה דריב"ב ס"ל דגם בשמאל מהני חזרה, וזהו דברי תוס'. אך הגמ' איירי מצד הסברא הנוספת די"ל בדעת רבנן שהוא משום דס"ל שיש כאן חלות פסול ע"י עבודת הפסולין, ובזה היה מקום לומר שכ"ד ריב"ב דמהני חזרה בקומץ הוא משום דס"ל שאי"ז פסול חמור, שהרי מצאנו לו הכשר במקו"א, וא"כ היה מקום לומר שבשאר פסולין דהוה פסול חמור גם ריב"ב מודה, וע"כ קמ"ל רב דמ"מ ס"ל לריב"ב דיחזור ויקמוץ.

האם אפשר לומר דבן בתירא ס"ל שקמיצת פסולין אינה פוסלת

ח. באופן, שלדרכו של הגר"ז עיקר פלוגתת ריב"ב ורבנן הוא האם עבודת פסולין פוסלת את הקרבן או לאו², אלא שלכא' דבר זה תמוה מאוד, שהגרעק"א (זבחים טו:) והגר"ח הלוי נקטו בפשיטות שעבודת פסולים פוסלת בהקרבן, [והגרעק"א הוכיח כן מהא דבעינן קרא שזר מיחל עבודה, ותיפ"ל דכל מה דאמר רחמנא ל"ת אי עביד ל"מ]. וכן הוכיחו האחרונים [יעו' מקד"ד ריש סי' ט"ו, וקה"י זבחים סי' י"ג] מכ"כ דוכתי, ובדאי דוחק הוא לומר שכל הנך דוכתי תלויים בפלוגתת רבנן ובן בתירא. וע"ע לשון רש"י (זבחים טו: ד"ה בני ישראל): "...לימד על זר שעבד שחילל את הקדשים ופסלם". הרי להדיא שעבודת פסולים 'פוסלת' את הקדשים, ואי"ז רק כמאן דלא עביד.

ט. עוד צריך ביאור שהרי כבר הבאנו לעיל שבסוף הסוגיא מבואר להדיא בגמ' שעיקר סברת ריב"ב הוא משום דלאו שמיה עבודה ולא משום עבודת פסולים, וא"כ הדר תיקשי אמאי ס"ד דרב שרק בעבודת שאר פסולים י"ל דיחזור ויקמוץ, והרי אין הדבר תלוי בחלות פסול של עבודתו. [אמנם במיוחס לרשב"א מבואר להדיא שבאמת זהו כוונת הגמ' להלן, דהא דאמרין לאו עבודה היא היינו דלאו עבודה היא לפסול, אך יעו' לעיל שדבריו צריכים תוספת ביאור].

מדוע קמיצת פסולים אינה פוסלת את המנחה

י. אמנם צריך ביאור לאידך גיסא, האיך נקטו הגרעק"א והגר"ח וסייעתם שעבודת פסולין פוסלת את המנחה, והרי חזינן דבן בתירא ס"ל שאחר שקמצו הפסולין יכול לחזור ולקמוץ, ואמאי לא נימא שעבודת הפסולים פוסלת את הקומץ ואת המנחה, וצ"ע רב. [והיה מק"ל דילפינן לה מקרא דוקמץ משם, וא"כ י"ל דהא גופא קמ"ל קרא שבקמיצה לא אמרינן שעבודת פסולין פוסלת, אך לכא' א"א לומר כן, שהרי מבואר בגמ' דאיכא מ"ד דאפי' אחרי קידוש כלי ס"ל שיחזור ויקמוץ, והתם הרי ליכא ילפותא לזה].

יא. ואשר צריך לבאר בזה כמש"כ בקה"י זבחים (סי' י"א אות ד') יעו"ש שייסד דכ"מ דאמרין דעבודת פסולים פוסלת לאו היינו שפוסלת את גוף הקרבן, אלא שאם הקרבן נקרב ע"י עבודה זו ה"ל קרבן פסול, אבל במקום שלא אהני עבודת הפסולים להקרבה בזה לא שייך הריעותא של עבודת פסולים הפוסלת.

בביאור הילפותא ד'קומץ משם' – הטעם דס"ד דקמיצת פסולין פוסלת את המנחה

יב. אך לפי"ז הדר צריך ביאור המו"מ בגמ' בדברי רב, דהא מיהת מבואר בסוגיא [מהא דס"ד דהא דס"ל לריב"ב יחזור ויקמוץ הוא רק בשמאל שיש לו הכשר ביוהכ"פ] דהו"א שרק במקום שלא חל פסול ס"ל לריב"ב דיחזור ויקמוץ, ולכא' מוכח דעכ"פ ס"ד דס"ל לריב"ב שעבודת פסולים פוסלת את המנחה, והאיך יתכן לומר כן, הרי קי"ל שעבודת פסולים אינה פוסלת אא"כ הקרבן נקרב על ידה, וצ"ב.

יג. וצריך לומר ע"ד של הקה"י באו"א קצת, דהא דאמרין שעבודת פסולים פוסלת רק במקום שהקרבן נקרב ע"י, אי"ז דין בקרבן שצריך ליקרב ע"י עבודת כשרים, אלא הגדר בזה, שרק עבודה שהגיעה לידי גמר היא עבודה שחל בה פסול ע"י עבודת זר, וע"כ כל שלא הוקרב הקרבן ע"י, שנמצא שלא נגמרה העבודה, אין העבודה נפסלת ע"י הפסול.

יד. ולפי"ז נראה, דשאני עבודת הקמיצה משאר עבודות דאשכחן בקרבן ובמנחה, דכל עבודות הדם לכשעצמם אינם

² וע"ע באבי עזרי שהמסוגיא יש מקור לשיטת הרמב"ם הנודעה (פ"ד מפסוהמ"ק ה"ב) שאף שכל הפסולין שזרקו אינם עושים שיריים היינו כלפי דם שבצואר אבל כלפי הדם שבכוס גם עבודת פסולין מהני לעשות שיריים, ומבואר שנקט הרמב"ם שעבודת פסולים עבודה היא, וכבר ביארו הגר"ח דהוה עבודה בדם אבל לא בקרבן, אך צ"ע מקור ד' הרמב"ם לזה, ולהאמור י"ל שמקור ד' הרמב"ם הוא מסוגין, שמבואר שעבודת הפסולים עבודה היא וע"כ א"א לחזור ולקמוץ.

גורמות שום קביעות דינים בדם, ואינם אלא הי"ת להביא את הדם אל הקרבת המזבח. משא"כ עבודת הקמיצה שמלבד דה"ל דומיא דעבודת הדם, עוד יש בזה בירור של הקומץ וקביעת שם קומץ ושיריים. ומשום כך גם חלוק דין עבודת הקמיצה משאר העבודות לענין עבודת פסולים, דכיון שנתבאר דכל שהעבודה מביאה לידי גמר עבודת הפסולים פוסלת בה, והרי עבודת הקמיצה אף שאינה גמר לענין הקטרת הקומץ אך מ"מ ה"ל גמר לענין קביעות שם קומץ ושיריים, ומשום כך לולי דגלי לן קרא דעבודת הפסולים אינה פוסלת ה"א שהקומץ נפסל ע"י עבודתם, וע"כ בעינן קרא לגלויי שאין עבודת הפסולים פוסלת.

טו. וזהו דקאמר רב, שהיה מקום לומר דהא דקיי"ל שאפשר לחזור ולקמוץ הוא רק במקום שאין עבודה הפוסלת, וכמשנ"ת שהגם שבכל דוכתי אין עבודת הפסולים פוסלת שאני קומץ שיש בו גמר של קביעת שם קומץ ושיריים, וע"כ ס"ד שכל הפסוק לא איירי אלא בקמיצת שמאל שיש לה הכשר ביוהכ"פ, וקמ"ל רב דה"ה גם במקום שיש קמיצת פסולים. וזהו דמתמה בהמשך הגמ': "וכיון דקרא סתמא כתיב בה מה לי שמאל ומה לי שאר הפסולין". ועיי"ש ברש"י (ד"ה סתמא כתיב): "וקמץ משם ממקום שקמץ כבר והחזירו קומצה משום פסלות, ואחד פסול שמאל ואחד פסול זרות במשמע". היינו, שעיקר הילפותא היא לגלויי שאין הפסלות גורמת חלות דין בקומץ עצמו, וע"כ אין בזה נפק"מ בין פסול שמאל לפסול זרות. [אך עיקר המו"מ בגמ' אכתי צ"ת, דכיון שנקטנו שיש מקום לחלק בין קמיצת פסולין לקמיצת שמאל, א"כ מהי"ת שהפסוק איירי בתרוייהו, וצ"ע].

טז. ולפי"ז נראה לבאר את דברי רב נחמן בסוף הסוגיא, שבגמ' מבוארת פלוגתת התנאים בשיטת ריב"ב, דשיטת ר' יוסי בן יאסיין דכ"מ דסבירא ליה לריב"ב דחזרו ויקמוץ היינו אם לא קידש, אבל אם קידש בכלי פסל, ות"ק פליג עליה, ורב אתי לאשמועינן דהלכתא כתנא קמא. ובגמ' מתמה ממ"נ אם לאו עבודה היא לפסול א"כ מה מהני קידוש כלי, ומת' בגמ': "לעולם עבודה היא ולא גמרה עבודתה עד דעביד לה מתן כלי". וצ"ב, שהרי בקמיצת כשרים לא אשכחן חילוק בין קידוש כלי לקמיצה בלחודה, ולא אמרינן שקודם קידוש כלי יכול לחזור ולקמוץ, ומאי שנא קמיצת פסולין שיש בה חילוק בין קודם קידוש לאחר קידוש כלי, וע"ע בשפ"א שכבר עמד בזה.

יז. ולכא' הוא מתבאר היטב עפ"י הנ"ל, שנראה דת"ק פליג וס"ל דהא דסבר ריב"ב שאפשר לחזור ולקמוץ אי"ז משום דגלי לן קרא שאין עבודת פסול פוסלתו, אלא משום דס"ל שגמר הקמיצה אינו אלא בקידוש כלי, וכל שלא נגמרה עבודתו אין עבודת פסולים פוסלתו, משא"כ לאחר קידוש כלי שבזה נגמר מעשה הקביעות של הקומץ לגבוה והשיירים לכהנים, ומשום כך עבודת פסולים פוסלתו, וע"כ לא מהני מה שיחזור ויקמוץ. ומדוקדק הלשון 'קמיצת פסולין' לאו עבודה היא. שבאמת כל הנידון בסוגיא הוא רק לענין 'קמיצה' ולא לענין שאר עבודות, וכמשנ"ת.

המורס מכל האמור: מלאנו ב' דרכים בביאור פלוגתת רבנן וכן בתירא ותרוייהו לריכים ביאור.

חלא. שנחלקו האם חייל תורת קומץ ושיריים, והבאנו בזה כמה קו', ועיקרם ב' אופנים, חלא, שהבאנו כמה אופנים דולאי גם עבודת פסולים חשיב עבודה וא"כ גם לדעת ריב"ב הול"ל שלא יחזור ויקמוץ, ועוד ק' ע"ז מהא לחזין מכו"כ דוכתי שלדעת ב"ב מהני חזרה אף לאחר שנקבע שם קומץ ושיריים.

ולדך נוספת, שסוד פלוגתתם האם עבודה פסולין פוסלת בקרבן, והקו' בזה מלשון רש"י ומד' גדולי האחרונים שהוכיחו מכו"כ דוכתי שעבודת פסולים פוסלת בקרבן, וא"כ האיד נעמיד פלוגתת רבנן וכן בתירא בנידון זה. ועוד, שלשון הגמ' שנחלקו האם חשיב עבודה לא משמע כן. והבאנו בתחילת דברינו ד' המיוחס לרשב"א, שהעמים כן גם בלשון הגמ', וגם בזה נתק' מכמה אנפין].

עוד נתבאר, בענין עבודה פסולין, שאף דקיי"ל דעבודת פסולין פוסלת, מ"מ בקה"י מבואר שאינה פוסלת חלא את הקרבן שנקרב ע"י עבודה זו, ומשום כך י"ל שאין עבודת הפסולים של קמיצה פוסלת את המנחה. אך נתבאר באו"א, שעבודת פסולים פוסלת בעבודה שמביאה לידי גמר, ועבודת קמיצה היא גמר של קביעות שם הקומץ והשיריים, וע"כ בעינן קרא לגלויי שקמיצת פסולים אינה פוסלת. ובזה חידש רב נחמן דמ"מ אינה פוסלת חלא בגמר שהוא בקידוש הכלי.

❖ **בביאור פלוגתת רבנן וכן בתירא**

החילוק בין קמיצת כשרים לקמיצת פסולין

א. והנה אם היינו נוקטים כמש"כ הגר"ז שהחסרון הוא מחמת שלא הובררו הקומץ והשיריים היה מקום ליישב מה

שנתק' בתחילת דברינו מאי שנא עבודת פסולין דסבירא ליה לריב"ב שיכול להחזיר ולחזור ולקמוץ, ואילו בקמיצת כשרים א"א לחזור ולקמוץ. דשאני קמיצת כשרים שכבר הובררו ונקבעו הקומץ והשיריים לעצמם. אך להאמור הרי לכא' א"א להעמיד כן, וא"כ הדר צ"ב החילוק ביניהם.

ב. ואשר צריך לומר בהא דבקמיצת כשרים א"א לחזור ולקמוץ אחר שכבר קמץ הוא משום שא"א לעשות עבודה אחת ב' פעמים, וע"כ קמיצת כשרים שנעשית עבודתה כדינה אף שמעיקר גדי העבודה מישך שייך לחזור ולקמוץ אך כיון שכבר עבד העבודה פעם אחת שוב א"א לו לחזור ולעשות עבודה זו בשנית.

ביאור פלוגתת רבנן ורבן בתירא

ג. ומעתה נראה ד"ל דזהו שורש טעמייהו דרבנן שאף בקמיצת פסולין לא יחזור ויקמוץ, דכיון שכבר נעשית העבודה שוב א"א לחזור ולעשותה, והגם שהמנחה עדיין זקוקה לעבודה זו, שהרי עבודה קמייתא נעשית בפסול, מ"מ כיון שנעשית שוב א"א לחזור ולעשותה.

ד. אמנם בן בתירא פליג בזה, והיינו משום דס"ל דעבודת פסולין 'לאו עבודה היא' לענין שייחשב כאילו כבר נעשית העבודה, וע"כ שפיר יש מקום לחזור ולעשות עבודה נוספת. אך כ"ז שייך דווקא בעבודת פסולין משא"כ בעבודת כשרים דלכו"ע עבודה היא וע"כ גם אליבא דריב"ב א"א לחזור ולעשותה.

ה. וזהו דקאמרה הגמ' [וכן הוא בתוס'] דטעמיה דבן בתירא הוא משום ש'לאו עבודה היא', וכמשנ"ת דהיינו דלא חשיב שכבר נעשית העבודה במנחה שע"ז נימא ששוב א"א לחזור ולקמוץ.

האם אפשר לעשות עבודת 'הולכה' פעמיים

אלא שיש לדון בעיקר היסוד שנתבאר שא"א לחזור ולעשות עבודה ב' פעמים, שלכא' מצאנו ג' מקומות שאפשר לחזור ולעשות העבודה גם לאחר שנעשית.

ה. חדא. בהולכה: דמבואר בסוגיית הגמ' זבחים טו. דיש הולכה אחר הולכה, ונבאר. יעו' סוגיית הגמ' שם דהולכה שלא ברגל לאו שמה הולכה, ונסתפקה הגמ' אם אפשר לתקונה, ועיי"ש רש"י (ד"ה אפשר לתקנה): "מיהו יש לה תקנה להחזירה לאחריה ולחזור להולך ברגל או אין לה תקנה". ועיי"ש בגמ' דר' יוחנן קאמר דאין לה תקנה, ואיתותב. ועיי"ש עוד בהמשך הסוגיא נחלקו בני ר' חייא ור' ינאי בהולכי זר והחזירו כהן וחזר והולכו האם אפשר לתקונה. והיינו, דלעיל איירי באופן שלא היתה הולכה כלל [שהולכה שלא ברגל לאו שמה הולכה], ובזה פשטה הגמ' דאפשר לתקוני, והשתא נחלקו במקום שהיתה הולכה 'פסולה', האם גם בזה אפשר לתקוני.

ו. ויעו' במקד"ד (סי' ט"ו אות א') שלפום פשטא של סוגיא י"ל שפלוגתתם היא האם עבודת פסולים פוסלת את הקרבן, ומ"ד אפשר לתקוני ס"ל דלא פסלה וע"כ אפשר לחזור ולהולך, ואילו מ"ד לא אפשר לתקוני היינו משום שהקרבן נפסל בהולכת הפסול. אך יעוי"ש שדחה, ד"ל דמ"ד אפשר לתקוני ס"ל שחזרת הכהן מבטלת את ההולכה קמייתא וע"כ אפשר לתקונה, ואילו מ"ד דלא אפשר לתקוני י"ל דהיינו משום דס"ל שאין ההולכה הראשונה מתבטלת, אלא הוי הולכה רבתי וכיון שמקצת ההולכה נעשית ע"י זר ע"כ הוי הולכה פסולה.

ז. אך יעוי"ש בהמשך הגמ' בהולכי כהן והחזירו והולכו זר: "אמר רב שימי בר אשי לדברי המכשיר פסול לדברי הפוסל מכשיר, רבא אמר אף לדברי הפוסל פסול מאי טעמא דהא צריך לאמטוייה". ועיי"ש ברש"י שפי' דברי ר' שימי שלדברי המכשיר פוסל ולדברי הפוסל מכשיר: "כיון דהתם מ"ט מכשיר דאזיל בתר בתרייתא ה"נ זיל בתר בתרייתא". "לדברי הפוסל - דאזיל בתר הולכה קמייתא מכשיר כיון דאזיל בתר קמייתא". היינו, שנחלקו האם אזלינן בתר הולכה קמייתא או בתר הולכה בתרייתא. ובסברת רבא דפליג פ': "אף לדברי הפוסל שם פוסל כאן דהא צריך לאמטוייה מאחר שנתרחק צריך לחזור ולהביאו לצד מזבח נמצא דהולכה אחרונה לצורך ככל ההולכות. ועי' בקהילות יעקב (זבחים סי' י"ג) שביאר פלוגתתם אליבא דר' שימי ב"א: "דמחלוקתם היא מהו עיקר ההולכה המכשרת את הקרבן, אי קמייתא שעל זה דיברה תורה ונתנה עליה תורת עבודה, או הבתרייתא משום שממנה העלה למזבח". ועיי"ש עוד שביאר סברת רבא: "וגם רבא דאמר... אינו חולק על יסוד דברי ר' שימי ב"א... אלא שמוסיף רבא דמאן דאזיל בתר קמייתא משום שהיא היא ההולכה שעליה דיברה תורה, מ"מ גם בתרייתא עיקרית כיון שעכשיו כשהחזר היא צורך הקרבן הקרבן...". עכ"ד. והמורם מכ"ז דמאן דס"ל שבתרייתא עיקרית [וע"כ אם זרק כהן לבסוף הוי זריקה

מעלייתא] הרי שאחר שכבר קיים פעם אחת ההולכה אם חזר והולך הולכה בתרייתא בטלה הולכה קמייתא, ונמצא שנתקיימו ב' הולכות. וביותר מבואר כן אליבא דרבא, דס"ל שב' ההולכות פוסלות כ"א בפ"ע, ומבואר דס"ל שאפשר לקיים ב' עבודות אפי' אם לא בטלה הולכה קמייתא³.

ומעתה צ"ב, מדוע לא נימא כן גם גבי קמיצה, דאף שכבר נתקיימה העבודה שפיר אפשר להחזיר ולבטל עבודה קמייתא ולעבוד פעם נוספת בקמיצה כשירה.

עבודת קבלה וזריקה פעמיים

ב. בקבלה: מצאנו שאם נתקבל ע"י פסולים יחזור הכשר ויקבל⁴. **והשלשית. בזריקה:** דאיתא בסוגיא בזבחים (כז.): "הכל מודים בניתנין למעלה שנתנן למעלה למטה שנתנן למטה שלא כמצותן לא יאספנו". ועיי"ש ברש"י: "הכל מודים בניתנין למעלה שנתנן למעלה שלא כמצותן - כגון במחשבה או בשמאל. שלא יאספנו - לחזור וליתנו כמצותו, דכיון דניתן במקומו אזדא ליה תורת זריקה מיניה". ועיי"ש בקר"א (ד"ה הכל מודים) ובחז"ר (סי' ליקוטים סי' א' סק"ו ד"ה ולענין, וסי' י"ט ס"ק ל"ד - בסופו) שפשטות כוונת הגמ' שהטעם דלא מהני שיחזור ויזרוק הוא משום דקלטיה מזבח, וא"כ לכא' מוכח מינה שמעיקר הדין מהני עבודה אחר עבודה. [אך יעוי"ש בקר"א דלא דווקא הוא, ואתי אגב דאשמע לן בניתנין שלב"מ]. ולפי"ז הדרא קו' לדוכתא, דא"א לומר שהטעם שבקמיצת כשרים א"א לחזור ולקמוץ הוא משום שא"א לעשות העבודה ב' פעמים, שהרי אשכחן דשפיר אפשר לעשות העבודה ב' פעמים. וא"כ צריך ביאור מדוע בקמיצת כשרים א"א לחזור ולקמוץ, ומ"ש מקמיצת פסולין. [ובודאי יש לפלפל בכל הראיות הנ"ל, וע"ע להלן משי"ת בזה].

ראיות שלדעת ריב"ב אפשר לעשות עבודה פעמיים

ו. עוד צ"ע בעיקר דרך זו, שהרי קי"ל דטמא עושה שיריים, וא"כ בהא ליכא מאן דפליג דעבודת טמא עבודה גמורה היא, ובחי' המיוחס לרשב"א ובקר"א והגר"ז נקטו שפלוגתת ריב"ב היא גם בטמא, והשתא אם נימא דסברת ריב"ב

³ ולכא' כן מבואר גם בדברי רש"י בההיא סוגיא, דיעוי"ש (ד"ה אפשר): "אפשר לתקונה להולכת פסול, ולא דמיא לשאר עבודות, דאילו שחיטה וקבלה וזריקה מאחר שנעשו בפסול אי אפשר לחזור ולעשותן בהכשר". וכפשוטו נראה דהוק' לרש"י מאי שנא הולכה שאפשר לתקן אחר שנעשת ע"י פסולים משאר עבודות שא"א לתקנם. ועי"ז תי' בפשיטות, דהא דא"א לתקן בשאר פסולין אי"ז משום שנאמרה הלכה שאחר עבודת פסולים א"א לתקן ע"י שיחזור ויעשה, אלא משום שאין מציאות של תיקון, שאחר ששחט שוב אינו יכול לחזור ולשחוט, דמיא דהוה הוה. משא"כ הולכה שאפשר לחזור ולהולך וע"כ ס"ל להק' מ"ד דאפשר לתקונה.

אך יעוי' בהמשך דברי רש"י שם שחזר ונתקשה: "ואם תאמר, קבלה נמי יש לתקן כגון שלא קבל הפסול כל הדם ויכול כשר לחזור ולקבל". ועיי"ש שתי': "ההיא ודאי כשרה ובפ"ג תנן לה אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל, וכן בזריקה". היינו, שהוק' לו שגם בקבלה יש מציאות שאפשר לחזור ולתקן, ועי"ז תי' דהא"נ כשאפשר לתקן בקבלה ובזריקה שפיר דמי ומהני התיקון. אך עיקר קו' רש"י צריכה תוספת ביאור, שהרי הך עניינא של יחזור הכשר ויקבל אינה שייכת כלל לנידון של תיקון של הולכה. דכפשוטו הא דמהני שיחזור הכשר ויקבל הוא משום שעדיין לא נעשת שום עבודה בדם שהוא רוצה לחזור ולקבל, [וכמש"כ כן במיוחס לרשב"א בסוגיין, לבאר מדוע א"א למילף מההיא לנידון של יחזור ויקמוץ], משא"כ הולכה דאיירי שנעשת ההולכה בכל הדם, והנידון הוא האם אחר שנעשת הולכה ע"י פסול מהני לחזור ולהולך 'באותו הדם' ע"י הכשר, וא"כ מדוע השווה רש"י עניינם בחדא מחתא, וצ"ב רב.

[ובאמת שהיה מקום לבאר בפשיטות שבאמת לא דמו לאהדדי, אלא שהדברים ק"ו, שאם היינו נוקטים שאחר שקיבל הפסול א"א לתקן הגם שלא נעשת העבודה בדם שבצואר, כ"ש דהול"ל דה"ה בהולכה שנעשת העבודה ע"י הפסול בכל הדם שבודאי שא"א לתקן. אלא שעכ"פ הא מבואר במ"מ של רש"י, שכשהיה סבור שבקבלה א"א לחזור ולקבל אפי' שלא נעשת עבודה ע"י פסולים בדם, הוה פשיטא ליה שהוא נידון א' עם הנידון של תיקון בהולכת זר, [וע"כ הוק' לו מ"ש הולכה שאפשר לתקונה מקבלה שא"א לתקונה], הרי שהיה סבור שיש מק"ל שאם קי"ל דא"א לתקונה הרי בהכרח שגם א"א לתקן הקבלה שנעשת בפסול, ומוכח דסיבת הדבר שא"א לתקן הוא משום שא"א לחזור ולעשות עבודה שכבר נעשת ולא משום שהעבודה נעשת בפסול.

ואשר מבואר בזה, דס"ל לרש"י שהטעם שא"א לחזור ולתקונה, אינו מחמת שהעבודה נעשת בפסול, וגם לא משום דהוי הולכה אריכתא, אלא משום שא"א לחזור ולעשות עבודה שכבר נעשת. וע"כ היה סבור רש"י שאם כבר נתקבל ע"י הפסול שוב א"א לחזור ולקבל שכבר נתקיימה עבודת הקבלה, והוא ממש דומיא דהולכה, דכיון שכבר נעשת ההולכה שוב א"א לחזור ולעשות את ההולכה. אמנם צ"ע, שהרי קי"ל שאפשר לקבל בכמה כוסות, ובאמת שקו' זו היא כעין קו' הראב"ד על הרמב"ם דס"ל שפסול עושה שיריים אף בקבלה, ועי"ז הך הראב"ד שהרי אפי' כשר אינו עושה שיריים, [ויעוי' באבי עזרי מה שתי' בזה]. וצריך לדחוק, דכשהקבלה נעשת בכמה כוסות אי"ז כמה קבלות, אלא הו"ל כקבלה אחת, ויתכן שזהו שורש שיטת הרמב"ם גבי קיבל בב' כלים פחות מכשיעור שהם מצטרפים, [וי"ל בזה, וצ"ע]. אך אכתי צ"ע שרש"י פליג על הרמב"ם וס"ל שא"א לקבל בב' כלים, וצריך לומר דאף דהוה ב' 'קבלות' מ"מ הו"ל עבודה אחת, וצ"ע.

⁴ ויעוי' בחי' המיוחסים לרשב"א שהק' אמאי לא ילפינן מקבלה, דכשם דהתם אמרינן שאם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל כמו"כ נימא גבי קמיצה דיחזור הכשר ויקבל. ועיי"ש שתי', דלא דמי לנידון דידן: "דהתם מה שיש לו תקנה... לפי שאותו הדם שנשאר בצואר בשעת קבלת הפסול לא נפסל, שהרי לא נפסל אלא הדם שקבל לבד... הילכך אותו דם שלא נפסל ראוי הוא לעשות עבודה אחרת כשרה על ידי הכשר...". וכפשוטו אי"ז שייך לנידון דידן כלל, דהוא איירי בדעת רבנן, ולשיטתו דמה דס"ל שלא יחזור ויקמוץ הוא משום שעבודת הפסולים פוסלת, ועי"ז קאמר, דטעם זה אינו שייך אלא בדם שעבד בו ולא בדם שבצואר, אך אנן בדעת ריב"ב עסקינן, ובעינן להוכיח שייך לחזור ולעשות אותה עבודה אחר שעשאה. אמנם אכתי י"ל, דכל מה דאמרינן שא"א לחזור ולעשות אותה עבודה הוא דווקא במה שכבר נעבדה בו העבודה, משא"כ קבלת הדם שנעשת בדם אחר, אך אכתי יש לדון בזה, דכפשוטו היה נראה שעיקר ההלכתא שא"א לעשות העבודה ב' פעמים אי"ז תלוי במה נעשת העבודה, אלא הוא הלכה בעבודות הקרבן, שאחר שקיים העבודה פעם אחת שוב אינו יכול לחזור ולקיימו, וא"כ אין נפק"מ האם נעשת העבודה בדם זה, וצ"ע.

דבעבודת פסולין לא חשיב עבודה אחר עבודה, א"כ הול"ל דעכ"פ מודה הוא בקמיצת טמאים שא"א לחזור ולקמוץ.

ז. עוד יש להעיר בזה מדברי הרמב"ם (פ"ג מפסוהמ"ק ה"ו): **"וקומץ המנחה שקמצו זר ועלה ירד אף על פי שזה פסול וזה פסול, זה כאילו לא נתקדש כלל, ואחד הזר ואחד שאר הפסולים"**. והגר"ז (מנחות ו: וזבחים סט.) נקט שמבואר בדברי הרמב"ם שבעצם הדין מהני קמיצת זר להחשב קמיצה לענין אעל"י, אלא דפי' הרמב"ם דהו"ל כקמצים שלא נתקדשו בכלי שכיון שלא הובררו לחלק גבוה אין בהם דין אעל"י. הרי דמבואר ברמב"ם שעבודת זר חשיבא עבודה בקרבן, ומשום כך יש בו דין אעל"י, וא"כ הדר צ"ב מדוע ס"ל לריב"ב שאפשר לחזור ולקמוץ. [אמנם יעו' קר"א (זבחים סט. ד"ה אמר חזקיה) שנקט שכוונת הרמב"ם "משום שע"י זר לא נתקדש הקומץ, והוי כמו שלא נקמץ כלל דירד", ולפי"ז לק"מ].

ח. ואשר נראה בכ"ז, דכל משנ"ת שא"א לעשות עבודה פעמיים, היינו דווקא עבודה שגומרת חלות דין בקרבן, שא"א לפעול בקרבן ב' עבודות, אבל עבודה שאינה יכולה לפעול בקרבן שפיר אפשר לחזור ולעשותה עוד, [וכעין משנ"ת לעיל מדברי הקה"י לענין עבודת פסולין, יעו"ש].

ט. ומעתה נמצא, שחלוקים כל העבודות מעבודת הקמיצה, וכמשנ"ת כבר לעיל, שכל העבודות אינם גומרות בקרבן, וע"כ שפיר יש מקום לחזור ולעשותם כדינם. משא"כ עבודת הקמיצה שהיא קובעת חלות דין בקומץ ובשיריים, וע"כ מאחר שנעשית שוב א"א לחזור ולעשותה.

י. ובזה נחלקו ריב"ב ורבנן, שלדעת רבנן קמיצה הוי עבודה גמורה כיון שקובעת שם קומץ ושיריים, וע"כ שוב א"א לחזור ולקמוץ אף שמצאנו במקו"א שאפשר לחזור ולקמוץ, וריב"ב דריש מקרא שיכול לחזור ולקמוץ וגלי לן קרא שעבודת פסולים לא הוי כגמר עבודה לענין שא"א לחזור ולעשותה כדינה, והגדר בזה, שהגם שגם בעבודת פסולין נקבע שם קומץ ושיריים מ"מ חדיש לן קרא דכל דלא הוי קומץ לענין חיוב הקטרה לגבוה לא חשיב גמר עבודה, וממילא הדר דינא שאפשר לחזור ולעשות אותה עבודה.

יא. ולפי"ז נראה, שגם רבנן מודו שאם יצויר אופן שהקמיצה אינה גומרת העבודה שפיר אפשר להחזיר ולחזור ולקמוץ, וכמשנ"ת שכל הטעם שא"א לחזור ולקמוץ הוא רק משום שנגמרה העבודה. ונראה שזהו ביאור הא דמשמע בסוגיא דיומא כט: שקמיצת לילה אפשר לחזור ולקמוץ אפי' אליבא דרבנן. ועיי"ש בתו"י שכבר עמד בקו' זו, ולדרכם של תוס' ורש"י אכתי צ"ב. ונראה דחלוק קמיצת לילה משאר פסולין, שהרי בשאר פסולין קי"ל דאם עלו לא ירדו, [והגם שברמב"ם מבואר שבקמיצת פסולין לא אמרינן אעל"י כבר נתבאר לעיל בשם הגר"ז דהיינו משום דהו"ל כקמצים שלא קדשו בכלי, אך בעיקר העבודה חייל תורת אעל"י]. וע"כ חשיב גמר עבודה. משא"כ קמיצת לילה דהו"ל כשחיתת לילה, ולדעת ר' יהודה [שהרמב"ם פסק כוותיה] הרי בשחיתת לילה לא נאמרה ההלכה של אעל"י, וע"כ גם בזה מודו רבנן שהקמיצה אינה חשובה כגמר עבודה, וע"כ גם רבנן מודו דלאו עבודה היא, ואם ירצה יחזיר ויחזור ויקמוץ.

יא. ונראה להוסיף בזה עוד, דהנה כבר נתבאר שדברי הגמ' סותרים, דמחד מבואר שפלוגתת ריב"ב ורבנן האם קמיצת פסולין פוסלת את המנחה, ומאידיך מבואר בגמ' ובתוס' שהנידון הוא האם עבודת פסולין עבודה היא או לאו, [ולמשנ"ת לעיל באמת הנידון בסוף הסוגיא הוא לענין פסול המנחה, אך בתוס' ובתו"ח שבשיטמ"ק מבואר דלא כן, וגם ברש"י נראה שהלשונות סותרים זל"ז]. אך לאור כל האמור נראה שיסוד הדברים חד הוא, וכמשנ"ת שגם בקמיצת פסולין וגם בהך הלכתא דעשיית עבודה אחת ב' פעמים יש גדר אחד, ובתרווייהו הוא תלוי האם הוי עבודה שיש בה גמר וחלות, וע"כ באמת תרווייהו בחדא פלוגתתא תליין, שלדעת רבנן דקמיצה חשיבא גמר עבודה הרי שקמיצת פוסלית פוסלת את המנחה, ובלא"ה א"א לחזור ולקמוץ. משא"כ לדעת ריב"ב דגלי לן קרא דלא חשיב עבודה גמורה וע"כ אין המנחה נפסלת וגם שפיר אפשר לחזור ולקמוץ כיון דלא נאמרה בזה ההלכה שא"א לחזור ולקמוץ פעמיים.

יב. ודאתאן להכי נראה עוד, שבאמת בקרא לא נאמר כלל הך דינא דעבודת הקמיצה לא חשיבא עבודה גמורה, אלא עיקר הילפותא היא שאפשר להחזיר את הקומץ, ועיקר החידוש בזה הוא שאחר שכבר נקבע שם קומץ ושיריים אכתי אפשר לחזור ולהחזירו, ומתוך כך נמצא שעבודת הקומץ לאו עבודה גמורה היא, וכל שאינה עבודה גמורה ממילא הדר דינא שאין עבודת פסולין פוסלתה וגם לא נאמרה בזה ההלכה שא"א לחזור ולעבוד פעמיים.